

Helsinški *bilten*

**HELSINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Rige od Fere 20, Beograd;
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.86 // MART 2012.

KANDIDATURA: OTVARANJE PERSPEKTIVE

Dobijanje statusa kandidata za članstvo u EU označava kraj jedne epohe koju je obeležila anahrona politika koja je Srbiju dovela u izolaciju i istorijski ćorsokak. Kandidatura je značajan politički signal, kao i korak koji je neophodan na putu ka pristupanju najznačajnijoj evropskoj integraciji. To će bitno uticati i na njenu međunarodnu poziciju, a posebno će biti dobar signal stranim investitorima koji su, u poslednje dve godine takoreći nestali iz Srbije.

Pokazalo se da je nemačko osujećivanje kandidature 9. decembra 2011, urodilo plodom, jer tek od tada Beograd počinje ozbiljnije da učestvuje u dijalogu sa Prištinom i da ispunjava kriterije koje je pred njega postavila EU, pre svega one koji se odnose na Kosovo.

Sporazumom o regionalnom predstavljanju Kosova (uz diskretno uklanjanje poslednjih barijada sa graničnih prelaza) Srbija je, praktično u poslednjem trenutku obezbedila status kandidata. Uz diplomatski pritisak ključnih međunarodnih aktera – Brisela, Vašingtona i Berlina – Srbija je je prelomila svoju ključnu dilemu o tome gde pripada i opredelila se za evropske integracije. Ta orijentacija je poslednjih meseci, nakon što je Evropski savet 9. decembra 2011, odgodio

ETIENNE ANSOTTE

odluku o kandidaturi, ozbiljno bila dovedena u pitanje.

Politika Beograda „i Kosovo i Evropa“ doživela je poraz. Očekivanja vladajuće elite da će solidni administrativni i parlamentarni naponi na

usvajanju evropskih propisa, nastavak reformi, hapšenje i izručenje dva poslednja haška optuženika Ratka Mladića i Gorana Hadžića, sve to uz povoljno mišljenje i Evropske komisije, biti dovoljni za status kandidata, pokazala su se nerealnim.

Eskalacija krize na severu Kosova prošlog leta, kao pokušaj iznuđivanja podele alarmirao je evropske strukture. Poruka koju je tokom kratkotrajne posete Beogradu u avgustu poslala nemačka kancelarka Angela Merkel bila je nedvosmisleno jasna: promena granica u regionu nisu moguće, niti će Evropska unija pristati da u svoje okrilje primi još jedan zamrznuti konflikt („još jedan Kipar“).

Ovo jasno upozorenje nije u Beogradu pročitano na pravi način. Dijalog sa Prištinom u senci barikada i povremenih ozbiljnih bezbednosnih incidenata (povređivanje vojnika KFOR, među kojima i nemačkih) nije doveo do pomaka u normalizaciji odnosa sa Kosovom. To je bio i razlog da Evropski savet, odgađajući odluku o kandidaturi precizira uslove za nastavak evropskog procesa: uspostavljanje integrisanog nadzora na graničnim prelazima sa Kosovom, sloboda kretanja međunarodnih misija, prvenstveno EULEX na celoj teritoriji Kosova i dogovor o predstavljanju Kosova na regionalnim skupovima.

Zvaničnici koji su samouvereno očekivali da će im Evropa još jednom „progledati kroz prste“ nisu krili razočarenje. Kroz medije je lansirana i svojevrsna antinemačka kampanja.

Odlaganje kandidature iskoristio je uticajan antievropski blok za još energičnije antievropsko zalaganje, odnosno za navodnu vojnu (protiv NATO), i političku (protiv EU) neutralnost Srbije. Političke partije koje ga predstavljaju, prvenstveno Demokratska stranka Srbije (DSS) i Srpska radikalna stranka (SRS) i njima bliski mediji, pledirajući za čvršće vezivanje Srbije za Istok, svoje su argumente zasnivali na tezi da je

Kosovo važnije od Evrope, kao i na tome da EU vodi politiku stalnog uslovljavanja, ispostavljaajući stalno nove uslove.

U drugoj polovini 2011, došlo je i do dramatičnog opadanja evroentuzijazma među građanima: pozitivno raspoloženje prema članstvu, koje je u nekim godinama nakon pada režima Slobodana Miloševića prelazilo 70 posto anketiranih, a uvek bilo iznad 60 posto, u drugoj polovini 2011, palo je na oko 50 posto (u septembru, nakon posete nemačke kancelarke i kad je kriza na severu Kosova bila na vrhuncu, kratkotrajno i ispod te granice).¹¹

Procenjujući sve aspekte stanja u Srbiji, uključujući i potencijalne reperkusije na (ne)stabilnost u regionu, ključni akteri međunarodne zajednice su procenili da je bolje vratiti Srbiju na evropski kolosek. Pritiskom na Beograd i Prištinu, ishodovan je sporazum o regionalnom predstavljanju Kosova i time je Srbija „kupila“ briselsku propusnicu.

REZIGNACIJA I ANTIEVROPSKA KAMPANJA

Decembarsko odlaganje kandidature izazvao je burne reakcije političke klase. Vlada je nastojala da ubedi javnost da je EU tražila od Srbije da prizna Kosovo, a tu cenu ona nije bila spremna da plati. Paralelno sa ovom tezom plasirane su i skeptične prognoze u pogledu budućnosti same EU, sa posebnim naglaskom na krizu kroz koju prolazi. Najagilniji u plasiranju ovakvih tvrdnji bili su ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić i ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić. Vuk

¹¹ Prema istraživanju portala Nove srpske političke misli procenat građana Srbije koji su za EU je od septembra stalno ispod 50 posto. Rezultat anketiranja građana, sprovedenog od kraja decembra 2011, do početka januara 2012, pokazuje da je procenat privrženika Evropskoj uniji u Srbiji 46,5 odsto, a procenat protivnika, 37,9 odsto (prema Politici, 15. i 16. februar 2012).

Jeremić je izjavio da su mu „četiri ministra inostranih poslova iz EU rekla „Ne možete u EU bez formalnog priznanja Kosova““. ²

Nedeljnik *Pečat*, glasilo antievropskog bloka, ističe da „današnja EU podseća na Titanik“, te da nije vredno ukrcavati se na tako ozbiljno oštećeni brod i to pod uslovom odricanja od dela teritorija.³ Slična razmišljanja plasirana su i u drugim medijima, uključujući i najuticajniji politički dnevnik u Srbiji, *Politiku*: „...Priznanje Kosova zarad kandidature bio bi nerazuman potez. Jer niti je sigurno da će nas kasnije EU primiti, niti je izvesno da će EU postojati za deset godina... Prosto, za odricanje od Kosova nam ne nude ulazak u uniju, kako nas neki propagandisti ubeđuju, već samo kandidaturu. A to je loš posao.“⁴

Polazna osnova evroskeptika je da će „pristupanje biti ne samo vrlo dug, već i proces sa neizvesnim ishodom“⁵. Boško Jakšić, kolumnista *Politike*, smatra da je praktično na javnoj sceni dominirao svojevrni „srpski front odbijanja“⁶. Po njemu, opasno je što u tom frontu nije samo Demokratska stranka Srbije, koja je u tom stavu dosledna, već to što sa njom kohabitira Demokratska stranka koja na taj način „ozbiljno krnji profil stranke i 'najevropskije vlade' postoktobarske Srbije“.⁷

Najnovija knjiga dr Vojislava Koštunice, predsednika DSS, „Zašto Srbija, a ne EU“ je svojevrni ideološki okvir antievropskog bloka. Njeno široko predstavljanje u medijima i feljtoniziranje u dnevniku *Politika*, bilo je u funkciji ne samo promocije tradicionalnog antievropejstva, već i pripreme javnosti za eventualno novo odlaganje kandidature na Evropskom savetu 1. marta. U

² Blic, 22. decembar 2011.

³ Pečat, br. 196, 2011.

⁴ Politika, 28. decembar 2011.

⁵ Dr Maja Kovačević sa Fakulteta političkih nauka u Beogradu, prema Danasu, 9. januar 2011.

⁶ Politika, 25. decembar 2011.

⁷ Isto.

knjizi, koja praktično predstavlja opširan intervju Koštunice, se ističe da je EU birokratska tvorovina koja vodi „slabljenu tradicionalnih temelja demokratije koju čini nacionalna država“⁸. Osim toga, ekonomsko-finansijska i institucionalna kriza, kroz koju prolazi Evropska unija, u Srbiji se koristi za kritiku njenog „nedemokratskog ponašanja“. Tome u prilog govore smene premijera Grčke Jorgosa Papandreu⁹ i Italije Silvija Berlusconi – EU se ne obazire na „volju naroda“ i izbornu proceduru, zaključuje Koštunica. „Evropska unija od zajednice država koje međusobno sarađuju, menja u uniju nesuverenih entiteta“.¹⁰ On se zalaže za neutralnost Srbije, jer „...neutralnost omogućava da sa Rusijom imamo najbolje i prijateljske veze i predstavlja garanciju da se Srbija nikad neće svrstavati u bilo koji savez protiv Rusije“.¹¹ To takođe omogućava „da sami odlučujemo i brinemo o svom dostojanstvu i nacionalnim interesima.“¹²

SRBIJA VS NEMAČKA

Odlaganje kandidature pripisivano je najuticajnijoj zemlji Unije, Nemačkoj. U medijskoj interpretaciji to je prerastalo u svojevrсну antinemačku kampanju, koja je podsećala na onu s početka devedesetih godina prošlog veka¹³ (Nemačka je optuživana kao glavni „krivac“ za osamostaljivanje Hrvatske i Slovenije). Njen ključni značaj u

⁸ Politika, 6. februar 2010.

⁹ Papandreuu nije bilo dozvoljeno da organizuje referendum.

¹⁰ Isto.

¹¹ Politika, 8. februar 2012.

¹² Isto.

¹³ Nemačka je optuživana kao glavni „krivac“ za osamostaljivanje Hrvatske i Slovenije. U to vreme, a i kasnije, je često za ujedinjenu Nemačku se često koristi termin „Četvrti Rajh“. U tekstu „Dva vojnika i dva rata“, Politika, 30. decembra 2011, ističe se da „dva svetska rata u kojima je nemačka vojska napravila invaziju na srpske teritorije i dalje su suviše veliki teret da bi se na direktno nemačko angažovanje na Balkanu moglo gledati objektivno i uzimajući u obzir samo trenutne, a ne i istorijske okolnosti“.

Evropskoj uniji je često sa dvosmislenim i nedvosmislenim asocijacijama upoređivan sa njenom ulogom u evropskoj istoriji XX veka (korišćenjem termina „Četvrti Rajh“).

Prećutkuje se činjenica da je Nemačka najveći bilateralni donator Srbije. Samo od početka 2011, njena pomoć je iznosila 232 miliona eura, što je, kako je ukazao ambasador Nemačke u Beogradu Volfram Mas, „rekordna suma“.¹⁴ Od 2000. godine Nemačka je Srbiji dala više od milijardu eura direktne pomoći; istovremeno, Nemačka je i najveći investitor u Srbiji, jer direktne investicije nemačkih firmi iznose oko 1,5 milijarde eura.¹⁵

TRAŽENJE REZERVENE VARIJANTE

Reagovanja na suspenziju kandidatskog statusa bila su emotivna. Suočena sa mogućnošću da ni u martu ne dobije status kandidata, politička klasa je, utisak je, ozbiljno razmatrala i druge opcije. Jelko Kacin, izvestioc Evropske unije za Srbiju, je tada zaključio da „Srbija kao da želi da izbegne evropsku agendu“¹⁶.

Ovakve reakcije ohrabrile su opoziciju da svoje biračko telo počne hraniti drugačijim rešenjima za Srbiju. Povodom rasprave o evropskim integracijama u Skupštini Srbije, direktor Centra za novu politiku Vladimir Todorović je konstatovao da je „jedini koji je govorio afirmativno o EU, ali tako da zaista veruje u te priče, bio ambasador (Evropske komisije u Srbiji, Vensan) Dežer.“¹⁷ Prema njegovim rečima, sve je delovalo bezvoljno, „bez strasti i kao po nekom moranju“.¹⁸

Takva i slična razmišljanja svedoče i o svojevrsnoj dilemi da li Srbija uopšte treba da ide ka EU. Na to upućuje zagovaranje „multivektorske“

¹⁴ Danas, 17-18, decembar 2011.

¹⁵ Press, 2. januar 2012.

¹⁶ Radio Slobodna Evropa, 19. decembar 2011.

¹⁷ Politika, 3. februar 2012.

¹⁸ Isto.

spoljne politike, slične navodno onoj za koju se, umorna od čekanja pred evropskim vratima opredelila Turska; to znači da na „formalne procese pristupanja (EU) ne treba gubiti vreme...“, odnosno pod ovakvim okolnostima „Srbija jedino ojačana vanevropskim partnerstvima može za EU postati činilac vredan truda“.¹⁹

KOLEBLJIVOST BORISA TADIĆA

Nesumnjivo je da je tokom tri meseca neizvesnosti (od 9. decembra 2011, do 1. marta 2012), pod najvećim pritiskom bio predsednik Republike Boris Tadić. Brojne okolnosti su onemogućile ozbiljan i jasan iskorak prema EU: „crvene linije“ u vezi sa Kosovom, uticajni krug oko Dobrice Ćosića, kontroverza nacionalne strategije „i Kosovo i Evropa“, ali istovremeno i „evropska obećanja“ na kojima su dobijeni prošli izbori, pad rejtinga Demokratske stranke u odnosu na Srpsku naprednu stranku, primicanje parlamentarnih i predsedničkih izbora.

Njegove izjave u tom periodu kretale su se u širokom rasponu: od stava da je EU 9. decembra, kao uslov za kandidaturu tražila priznavanje Kosova, promptnog i odlučnog odbijanja inicijative za promenu kosovske politike pokreta *Preokret*, do racionalnog tumačenja da se „politički proces vezan za Kosovo privodi kraju, što smanjuje manevarske mogućnosti“. Najznačajniji korak u pravcu prihvatanju realnosti iskazao je stavom da o „Kosovu suštinski odlučuju velike sile, članice Saveta bezbednosti, plus Nemačka“, a da podelu Kosova velike sile ne prihvataju.²⁰

¹⁹ Politika, 30. januar 2012. Indikativno je da je ovaj tekst pod naslovom „Srpski strah od budućnosti“, a koji zagovara privremeno odustajanje od evropskih integracionih procesa kao jedinog strateškog opredeljenja, napisao Nikola Jovanović koji je, osim što je glavni urednik časopisa Izazovi evropskih integracija i savetnik ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića.

²⁰ Nedeljnik Press, 11. januar 2012.

Predsednik Tadić je tokom tri meseca bio izuzetno oprezan oko procene šansi za dobijanja statusa i isticao da „ne treba širiti optimizam“.²¹ U međuvremenu je za problem Kosova formulisao i predlog u četiri tačke – rešenje za manastire i administriranje manastirskim kompleksima, posebne garancije za Srbe u enklavama, pitanje imovine građana i države Srbije i posebno rešenje za sever Kosova. Očigledna je namera da se za sever Kosova traži status Republike Srpske.²² Sa svojim predlogom upoznao je sve relevantne međunarodne faktore, s time što ga oni za sad nisu ni prihvatili ni odbili.

DIPLOMATSKI „BLIC KRIG“

Poslednjih desetak dana februara na relaciji Brisel-Berlin-Vašington prelomljeno je u korist davanja statusa Srbiji. Prevladao je stav da je nemoguće „kontrolisati štetu“ u slučaju da Srbija praktično godinu dana (zbog dolazećih izbora, formiranja vlade, eventualnog ponavljanja izbora) ostane izvan evropskih procesa. Jedinom dijalogu Beograda i Prištine u ovoj godini prethodila je intenzivna diplomatska ofanziva ključnih međunarodnih aktera. Ona je, pokazalo se, bila produktivna, pa je dvodnevni sastanak Borislava Stefanovića i Edite Tahiri završen kompromisnim sporazumom o regionalnom predstavljanju Prištine.

Evropski parlament se još u januaru založio za dodelu statusa kandidata Srbiji, ali uz podsećanje na uslove. Takođe, zemlje „prijatelji“ Srbije, poput Italije ili Češke, na primer, otvoreno su podržavali kandidaturu Beograda. Tek je iznenadna poseta nemačkog ministra spoljnih poslova Gida Vestervelea 23. februara, najavila realnu mogućnost statusa. Nemački šef diplomatije je tada izjavio: „U Beograd sam došao iz dva razloga, da odam priznanje i da ohrabrim. Moja poseta jeste znak priznanja za sve što ste

²¹ Isto.

²² Isto.

učinili i gest ohrabrenja za poslednje metre koji su preostali“.²³

Istog dana u Beogradu je boravio i šef misije EULEX Ksavije de Marnjak, a praktično iste noći pripadnici Žandarmerije (Srbije) uklonili su barikade na prelazima Brnjak i Jarinje na severu Kosova.

Nekoliko dana pre toga i u Beogradu i u Prištini boravio je zamenik američkog državnog sekretara Vilijam Berns, koji je izjavio: „Tražimo od obe strane da budu fleksibilne i kreativne, da i Srbija i Kosovo mogu da učestvuju na regionalnim forumima“.²⁴ Zbog kompromisa u regionalnom predstavljanju Kosova, sa premijerom Hašimom Tačijem tih dana razgovarala je i državna sekretarka Hilari Klinton.²⁵ Evropskoj uniji su se, pismom podrške Srbiji obratila i tri ministarstva spoljnih poslova – Francuske, Italije i Austrije.

Tokom tih dana u svojevrstnoj ofanzivi bio je i ambasador Rusije u Srbiji Aleksandar Konuzin koji inače, stalno podseća da Evropska unija nije „ni principijelna ni fer“ prema Srbiji. Uputio je i prilično nediplomatsko upozorenje Srbiji – da treba dobro da razmisli koju cenu plaća za ulazak u EU.²⁶

REAGOVANJA NA SPORAZIM I KANDIDATURU

Formalizovanje kandidatskog statusa za članstvo u Evropskoj uniji, (1. marta) nije dočekano sa euforijom, čak ni u vladajućoj koaliciji. Prvenstveno zbog toga što mu je prethodio sporazum o regionalnom predstavljanju Kosova. Iako se tvrdi da i jedno i drugo (kandidatura i sporazum) predstavljaju potvrdu da „politika i Evropa i Kosovo donosi rezultate“ (Boris Tadić), jasno je da

²³ Politika, 24. februar 2010.

²⁴ Politika, 19. februar 2012.

²⁵ Danas, 23. februar 2012.

²⁶ TV B92, emisija Utisak nedelje, 26. februar 2012.

je dogovor sa Prištinom, uključujući i integrisanu kontrolu granice i slobodu kretanja za međunarodne misije značajan zaokret u kosovskoj politici. Tadić ističe da je ta politika prošla istorijski test, jer „obezbeđuje evropsku budućnost Srbije, čuva naše nacionalne interese, ali pokazuje da je Srbija faktor stabilnosti jugoistočne Evrope“.²⁷ Zaštitu nacionalnih interesa u tome vidi i Ivica Dačić,²⁸ dok Suzana Grubješić iz Ujedinjenih regiona Srbije u prvi plan stavlja važnost da „Srbija ostane na evropskom putu i da građani i dalje imaju perspektivu“.²⁹

Predsednik Srpskog pokreta obnove Vuk Drašković izrazio je nadu da će nakon izbora „uslediti koreniti evropski preokret naše državne strategije“.³⁰ Lider Liberalno demokratske partije Čedomir Jovanović smatra da je kandidatura „nova prilika“ i ističe da „taj dogovor i kandidatura predstavljaju svojevrsnu tačku na neodgovornu i lošu politiku koja je žrtvovala milione građana prethodnih godina“.³¹

Za vladajuću koaliciju konadidatura ima izuzetno veliku važnost u kontekstu predstojećih izbora. Prema nekim procenama, status kandidata zaustaviće pad popularnosti Demokratske stranke u odnosu na glavnog konkurenta, Srpsku naprednu stranku, ali joj neće podići rejting.³²

Kandidatura Srbije svakako je poraz moćnog konzervativnog bloka koji se nadao drugačijem ishodu. Predsednik Demokratske stranke Srbije Vojislav Koštunica tvrdi da je Srbija u Briselu ponižena, jer ju je EU naterala da bude saučesnik „u stvaranju nezavisne države Kosovo“.³³ Ističe da svi dobro znaju da od kandidature nema nikakve koristi i dok god u Srbiji bude na

²⁷ Politika, 25. februar 2012.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Isto.

³¹ Isto.

³² Žarko Korać, u emisiji „Hoću da znam“, RTV B92, 27. februar 2012.

³³ Politika, 25. februar 2012.

snazi politika da EU nema alternativu nastaviće se urušavanje privrede i urušavanje zemlje“.³⁴ Srpska radikalna stranka kandidaturu ocenjuje kao „veleizdaju“.³⁵

Medijski zagovornici antievropske linije svoje razočarenje evropskim uspehom Srbije prikrivaju cinizmom i (gorkim) podsmehom na račun komplikovanog predstavljanja Prištine. Koristeći za zvezdicu (kojom je označena fusnota) reč „pahuljica“ – (komentar Edite Tahiri, izražavajući nadu da će se ona brzo istopiti), dajući joj pežorativno značenje.

Kolimnista *Danasa*³⁶ Cvijetin Milivojević, na primer, kaže da se Ustavu Srbije, sve i da je smešan, ne smeju smejati predsednik Republike i Vlada: „Kakve pahuljice, kakvi bakračići – ustavno ime ove teritorije je 'Kosovo i Metohija', a ime 'Kosova', makar i sa hiljadu zvezdica, nikako se ne može nazvati kompromisom u kome 'obe strane ponešto gube, a pomalo dobijaju'“. Milivojević podseća da se upravo 2012. navršava 100 godina otkako je Kosovo „vraćeno pod srpski suverenitet“.³⁷

Đorđe Vukadinović, glavni urednik Nove srpske političke misli, smatra da je fusnota smokvin list koji „minimalno pokriva golotinju i krah dosadašnje kako kosovske, tako i evropske politike aktuelne vlasti“. Njega pri tom posebno brine „blaga i nedovoljna reakcija evroskeptika i antievroppljana“, čime se stvara utisak da se „gotovo neopazice došlo veoma blizu jednog veoma opasnog konsenzusa između 'evropske' i 'patriotske' Srbije“, koji podrazumeva da je Kosovo izgubljeno.³⁸

³⁴ Politika, 29. februar 2012.

³⁵ Politika 25. februar 2012.

³⁶ Kolumna „Veju, veju pahuljice“, *Danas*, 28. februar 2012.

³⁷ Isto.

³⁸ Kolumna „Fusnota, pahuljica ili smokvin list“, *Politika*, 28. februar 2012.

Nedeljnik *Pečat* gotovo ceo broj posvećuje „državnoj i nacionalnoj izdaji“ vladajuće garniture koju naziva „briselskim Srbima“.³⁹ Prema autorima ovog lista, „Dačićeva policija i Tadićeva diplomatija uspešno su, dugim cevima i olovkom u samo dva dana zaokružile državnost nezavisnog Kosova“.⁴⁰ Glasilo antievropske Srbije tvrdi i da su kandidaturi Srbije prethodili tajni dogovori

39 *Pečat*, br.206, 2. mart 2012.

40 Isto.

čija je sadržina nepoznata, ali se može naslutiti da je reč o novim nacionalnim poniženjima i daljem komadanju Srbije.⁴¹

41 „Briselska zvezdica je do sada svakom normalnom bila jasan znak da će biti još zvezdica, i to na severnoj srpskoj pokrajini, na Zukorličevom Sandžaku, šiptarskoj Preševskoj dolini, kao i da velika zvezda već blista na Duklji, ali se zahvaljujući evropskoj kandidaturi Beograda i ljutim srpskim Briselskim junacim, ona prvo pojavila u Hajduk Veljkovoj Krajini u vidu rumunsko-vlašskog pitanja“, piše u uvodniku glavni urednik Milorad Vučetić. Isto.

ZAKLJUČAK

Kandidatura je stavila tačku na dilemu oko strateškog opredeljenja Srbije i predstavlja značajnu prekretnicu kako u odnosu na budući unutrašnji razvoj, tako i na perspektivu u međunarodnim odnosima.

Kandidatura će doprineti daljoj kristalizaciji odnosa na političkoj i društvenoj sceni, poboljšaće ekonomske performanse i, makar i delimično, doprineti relaksaciji napete atmosfere karakteristične za poslednje mesece.

Posredovanje i pritisak urodili su plodom: Sporazum o predstavljanju Kosova na regionalnim forumima predviđa da uz reč „Kosovo“ stoji zvezdica za fusnotu koja precizira: „bez prejudiciranja stavova o statusu i u skladu sa Rezolucijom 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj Deklaraciji o nezavisnosti“.

Kandidatura je značajan doprinos regionalnoj stabilizaciji i poboljšanju odnosa. Posebno je važno što će Kosovo krenuti putem integracija. Kosovo je dobilo mapu evropskog puta. Za početak dobilo je pregovore o šengenskom viznom sistemu i za studiju o izvodljivosti.

Za kosovske Srbe (posebno na severu) kandidatura znači novi politički kontekst. Što pre postanu svesni da su upućeni na kosovske institucije, to pre će doći do relaksacije odnosa dveju zajednica.

Kosovskim Srbima (na severu) treba pružiti logističku podršku u normalizaciji odnosa sa Prištinom. Vlada u Beogradu i u Prištini imaju posebnu odgovornost za normalizaciju odnosa dveju zajednica.

Beograd mora odgovorno da pristupi i budućim izborima na severu Kosova, mora preduzeti sve mere kako bi se ti izbori obavili u dobroj atmosferi.

I najzad Beograd mora definisati svoju politiku prema Srbima na Kosovu na transparentan i konstruktivan način.

Reakcije konzervativnog, antievropskog bloka ukazuju da će njegova kampanja trajati i dalje, i da će biti posebno intenzivna tokom predstojeće izborne kampanje.